

KIS-682 – E sigur Gl. **complicité** : trede hent ar c'hendec'heriañ

(GE – 28 05 00)

Komz a raen eus ar c'hemeradurioù nevez o tiflukañ diouzh ar gerioù e froud ar gedvuhez¹. Evel skouer e kemerin un termen gallek arveret alies gant ur ster nad eo mui hini ar yezh klasel : *complicité* eo. Gantañ e reer da venegiñ un emglev kantaezel etre daou zen, a-wechoù gant un arliv serc'hel, met n'eo ket a berzh fall — ouzhpenn un emglev eo (ne ampleg ket un engouestladur endalc'hus), ouzhpenn ur c'henglev ivez (ned eo ket graet gant luskedoù a-geñver gant ar plegennoù), hogen bez' ez eus anezhañ ur c'hedvout, ur genwrez loet en tu kiz d'an devezout, dizalc'h diouzh ober pe anober, o lezel an daou zen en o frankiz leun.

Bremañ penaos deouezañ e brezhoneg hevelep keal, hevelep treug kealel ? Ar gudenn-mañ hon eus bet tro da bleustriñ warni alies² : penaos lavarout dre ur yezh ar meizadoù difluket dre yezhoù all ? Tri hent a zeskrivfen.

- An hent kentañ, kantet en damant d'ar furmoù, a skofe etrezek ar gerdarzh boutin etre Gl. *complicité* ha Br. *kemplezh-*, *kempleg-*.

- Un eil hent a gemer sol war despizadur klasel an termen gallek : “participation à l'action répréhensible d'un autre” ; gant an hent-mañ ez eas ar yezhourion, GREGOR : *kendorfedour* "complice", KERVARKER & AR GONIDEG : *kenwaller* "complice", *kenwallerezh* "complicité", gerioù adkemeret gant VALLEE, HEMON ha, d' o heul, gant ar yezh kempred.

- Un trede hent ez eus, o tont da glokaat an eil pe, kentoc'h, o kaout an eil evel unan eus e werc'heladoù.

Amañ e stokomp ouzh ur gwan eus ar brezhoneg (hag emichañs eus yezhoù all). Ar gwan-se ned eo ket kement mont da heul ar galleg — pep yezh a ya tro ha tro da heul ha

---

¹ Sl. KIS-682, La-13, p. 318.

² Sl. “Lavarout”, *Emsav*, 126, 1978, pp. 3-15 ; KIS-394, La-09, 1991, p. 360, ma klaskan diforc'hiñ pevar hent d'ar c'hendec'heriañ, en o zouez “hent an hennad” a raen anezhañ “dec'heriañ an eidoz” ; KIS-480, “Geriadurezh ha yezh arnevez”, La-10, 1995, pp. 297-305.

dirak ar re all — hag anaout ar yezhoù evel yezhoù graet, anaout ar gerioù dre o sterioù marilhet, eleze buhezañ ur yezh evel un ensavadur, pep furm o vezañ debarzhet dezhi un arc'hwel ken bonnet ha sonnet hag ur stael en un amaezhierzh. Selladur hennezh boutin e metou ar vrezhonegerion, ha n'eo ket hepken gant sonnerion an dilerc'hioù lec'hel, met ivez gant ar re a venn unvaniñ ha pinvidikaat o yezh : ar galleg zo dezho ur meni latin hag o mennoz eo heñvelaat ar brezhoneg outañ, yezh varv a-dal da yezh varv.

An trede hent a ya d' ar yezh evel d' un arvez eus ar gedvuhez, n' eo ket d' ar sterioù staeloù amaezhierzh, met d' ar ster istor o teurel broustoù nevez bemdez. Er yezh vev n' emañ ket ar ger chadennet ouzh e c'herdarzh na bac'het e stael ur ster graet ha pa ve badezet klasel : ne zistaol nag an eil nag egile, met e ere outo zo kentoc'h hini ar sarpant nij ouzh dorn ar c'hoarier. Hon evezh kentañ hon eus da deurel ouzh difluk ar ster en hon yezh hag er yezhoù all : an un tra eo ha difluk an istor er gedvuhez — o c'houzout ned eo mui houmañ kedvuhez ar gumuniezhañ-kumuniezhañ, rannvro, bro pe sevenadur, met kedvuhez ved.

Trede hent ar c'hendec'heriañ a ampleg un emzalc'h dibar : mont a dra sur d' ar yezh hervez he arc'hwelioù klasel, an *eztaoliñ* hag ar *c'hehentiñ*, hogen ouzhpennañ un trede perzh a zo an *eskoriñ* — emzerc'hel war dalbenn ar gedvuhez dre wiskañ war ganteulioù kozh ha nevez an arganteulioù o tiwanañ er yezhoù all ha, blivaet gant se, bepred war dalbenn ar gedvuhez damantiñ d' hon yezh evel lec'h eskoriñ.

Ar yezhoù ne hañvalont padout nemet dre an askenderc'hañ : adalek ar geriadurioù oc'h adkemer despizadurioù ar re gent hogos digemm betek amred meur ar stlenn en dro d'ar Blanedenn, an un lavar eo a vez o strummiñ a yezh da yezh. Koulskoude, an askenderc'hañ n' en deus ster nemet evel lankad loc'hañ an hontkenderc'hañ. Pezh a ran anezhañ trede hent ar c'hendec'heriañ ned eo kenderc'heriañ nemet en e zerou : nep termen a ginniger ur c'hevatal allyezh dezhañ a vez bepred etrezañ hag e gevatal ur forc'had ster ; hemañ eo flosk an trede hent : hervez an doare ma reer outañ ez arloezet forzhioù digent pe e vaner e kelc'h ar forzhioù arloezet c'hoazh ; pa zalc'her da zarempredoù oc'h amplegañ an askenderc'hañ kevredigezhel e weler er forc'had ur meni darankad hag en en ezwerc'her ; hogen mar greer kalon ar vuhez eus an hontkenderc'hañ ez eo ar forc'hadoù ul lec'h loskus, lec'h ar bezus a c'hell diflukañ dioutañ buhez digent, ster hag istor. Prizius eo ar c'hendec'heriañ evel araez kehentiñ ha treuzkas al lavar graet, priziusoc'h a galz evel tro d' ober lavar ha da neveziñ ar bed.

Distroomp d' an termen gallek a dalvez da skoueraat hon prepoz. Anat eo ne c'hell ket Br. **kenwallerezh** sammañ kemeradur nevez Gl. *complicité*. A-vec'h nesoc'h da hemañ emañ **kevrealerezh**, damlamet hepken anezhañ ar c'hennotadur a berzh fall dre ma 'z eo luniet diwar an un stirann hag *amrealoù* — ouzhpenn ma 'z eo ezvezant

ennañ an arvez askreel a zo penngal ar c'hemeradur nevez. Arvez askreel a zo bezant en eneb, met n'eo ket deouezet en e zonder, gant luniadurioù evel **kemblizerezh**, **kembliziadezh**. Bastusoc'h e ve **kelluzadezh**, klevet evel kendonniadur emdarzh ar c'hreizonoù — *-luz-* o taveiñ da fiñv kezivikañ an den bennozh d'an degasadenn freudek (hep ma vemp endalc'het da ziren durc'hadur ster *-luz-* da zespizadur bredelfennadel al luzad).

An daou aters d' ober dirak ar ginnigadenn-mañ evel dirak pep nevezc'her eo *a)* ha derc'hel a ray an un lec'h e brezhoneg ha ma talc'h e galleg *complicité* gant e generadur nevez, *b)* hag ar forc'had ster etre an daou dermen a vo lañsus da eskoradoù all.